

le, men arkæologer vil uden tvivl kritisere mangelen på egentlige koncise dateringer.

Henrik Thrane

MOSES I. FINLEY: *Politics in the Ancient World*. Cambridge University Press, 1983. VIII + 152 s. 15 \$, paper back 5,95 \$.

Moses I. Finleys nye bog er atter en bearbejdning af en serie forelæsninger holdt på Queens University, Belfast, samt i København. Det er et forsøg på at give en sammenfatning af denne lærde forskers opfattelse af antikkens politik forstået som »the ways, informal as much as formal, in which government is conducted and governmental decisions are arrived at, and of the accompanying ideology« (preface). Forfatteren har sikkert ret i, at næppe noget europæisk sprog kan udtrykke dette med ét begreb, dansk har det i alle fald ikke, medmindre begrebet politik/politisk bruges i udpræget pejorativ betydning. I definitionen ligger også, at Finley må se bort fra en række statsformer i antikken, således det græske tyranni, de hellenistiske monarkier samt det romerske kejserrige, hvor politik sker »by antechamber, not by chamber« (s. 52). Politik er knyttet til den græske bystat i senarkaisk og klassisk tid samt til den romerske republik. Som i sine andre værker færdes Finley med megen élan inden for dette kronologiske og geografiske rum og eksemplificerer sin tolkning med præcise situationsbilleder og citater.

Kap. 1, *State, Class and Power*, betoner den grundlæggende forskel mellem rig og fattig. Begrebet klasse anvendes her i dagligsprogets løse betydning med suveræn foragt for den mere tekniske sprogbrug, som nogle tillægger det. State og government kan ikke adskilles og udøver magt, power. Magtens udøvere er naturligvis afhængige af samfundets art, d.v.s. af hvilke grupper der udøver magten. Naturligvis må hovedeksemplerne hentes fra det klassiske Athen og Rom, simpelt hen fordi det er disse stater, vi kender bedst. Begge har tendenser til at ekspandere og eksportere deres politiske system, demokrati og oligarki, til de undertvungne folk. Begge må endvidere betragtes som unormale blandt de antikke bystater. Det er ikke statsapparatet som sådan, der interesserer, men de politiske handlinger og agerende. Undertrykkelse, kunne man sige, men det gør Finley ikke. Her er også tale om væsentlige forskelle mellem græsk demokrati og Rom. I økonomisk henseende kunne man sige, at demokratiet undertrykte de rige, der afholdt de fleste offentlige udgifter gennem liturgier, mens de riges politiske rolle i den romerske republik er mere uigennemsigtig.

I Kap. 2, *Authority and Patronage*, behandles de mange synlige og til dels usynlige bånd, der forbinder de herskende og de beherskede inden for staten. Finley taler ikke meget om clientela i den tekniske forstand, som mange angelsaksiske forskere ynder, men accepterer begrebet patronage, der jo heller ikke er så fremmed i den angelsaksiske verden som i vor. Ikke mindst behandlingen af og forsøget på fortolkningen af det attiske demokrati er her interessant. Kap. 3, *Politics*, omhandler især de politiske aktører og deres formodede bagmænd, om hvem vi næsten intet ved, og kap. 4, *Popular Participation*, drøfter »vælgerne« på folkeforsamlingen, den almindelige borger, for så vidt han er politisk aktiv. Kap. 5, *Political Issues and Conflicts*, skildrer de vigtigste politiske temaer, jordproblemerne,

sociale problemer og udenrigspolitik, d.v.s. i første række beslutninger om krig, hvad alle i oldtiden altid synes at være parate til. Kap. 6 afslutter endelig med en drøftelse af *ideologien*, den græske lighed for loven, *isonomia*, og talefrihed, *isegoria*, som, hvis begreberne overhovedet kan overføres til Rom, her udelukkende gjaldt de øverste klasser.

Bogen er skrevet i Finleys energiske og medrivende stil med skarp polemik undervejs. Den er et forsøg på at vindicere det rimelige i at foretage en sådan eksemplificerende komparation, en metode som jo også anvendes i forfatterens berømte bog, *The Ancient Economy* (1973), se polemikken mod kritikere s. 11. Som alt, hvad Finley skriver, er bogen fuld af præcise iagttagelser og skarpe formuleringer, der sætter ting på plads eller i et helt nyt lys, men selv den, der som nærværende anmelder har undervist i antikkens historie i 25 år, må holde ørerne stive. Som introduktion er bogen ikke egnet, og sammenstillingen af Grækenland og Rom kan i mine øjne virke forvirrende, idet forskellene måske er større end lighederne. Man spørger sig selv, om ikke sammenstillingen til syvende og sidst beror på det faktum, at begge kulturer har leveret så meget stof til senere tiders dannelsesidealer. Få har mere ivrigt end Finley polemiseret mod denne nyhumanistiske tradition i oldtidsforskningen, men det er et spørgsmål, om ikke netop en sådan sammenstilling er med til at cementere billedet af »det klassiske«, hér, som så ofte hos Finley, væsentlig negativt ladet. Ikke blot nutidens forskere, men også de gamle autorer får ofte knubbede ord med på vejen, f.eks. Polybios og Cicero som statsteoretikere (s. 127f.). Her er det nok afgørende, at Finley, der har sikker sans for »politics« i nævnte betydning, som statsteoretiker standser op ved Aristoteles og først tager tråden op i nyere tid ved en forfatter som David Hume. Når man springer Hellenismen over i behandlingen af »politics«, overspringes også stumperne af den lærde filosofiske diskussion om statsbegrebet, som fortsatte efter Aristoteles og er forudsætningerne for såvel Polybios som Cicero. Den var måske mindre empirisk end Aristoteles og Finley kunne ønske, men til gengæld langt mere subtil end det fremgår af nærværende bog, og det er efterdønningerne af denne diskussion, især inden for Stoa, der især udgør det filosofiske substrat for meget af den romerske ideologi. Netop derfor bliver Finleys skildring af romersk politics af og til noget udvendig. Moses I. Finley er, på trods af hvad han selv siger og mener, en grækernes mand, og som Platon og Aristoteles noget af en moralist.

J. E. Skydsgaard

N. H. HOLMQVIST-LARSEN: Møer, skjoldmøer og krigere. En studie i og omkring 7. bog af Saxo's *Gesta Danorum*. Studier fra Sprog- og oldtidsforskning nr. 304. Kbh., Museum Tusculanums forlag, 1983. 115 s.

Holmqvist-Larsens lille bog er en let omarbejdet udgave af den afhandling, han indleverede som speciale i historie ved Københavns universitet i 1981. Bogens ydre ramme er derfor fortsat indordnet under de regler, der gælder for specialeafhandlinger – først og fremmest m.h.t. omfang. Afhandlingen er ikke forsynet med litteraturliste, hvad specialer normalt er, og hvad enhver historisk afhandling bør være (er det en forlægger, der er bange for omfanget af og dermed prisen på